

Současné umění mezi zapomněním a uchováním
Případ media archivu Fakulty výtvarných umění v Brně

Čím více informací přijímáme, o to více jich také zapomínáme. V informační společnosti selhává paměť. Podobá se tak třetímu věku života – staří, v němž člověk jen s obtížemi třídí informace na podstatné a nepodstatné, na užitečné a zbytečné. Marshall McLuhan předvídal, že informační technologie se stanou extenzí lidského těla. Pokud přihlédneme k paměti, mohli bychom stejně tak dobře hovořit o její extenzi, jako o ochabnutí. Paměť z velké části emigrovala na disková pole a zálohovací servery. Její jednotlivé segmenty, jako jsou osobní vzpomínky, vědomosti, nebo tradice zálohujeme, nebo necháváme v kvantech nových informací nenávratně mizet.

S principem paměti byly odjakživa spjaty archivy a knihovny. Jak se tyto instituce proměnily? Knihovny se dokonale přizpůsobily novým požadavkům. Zaštitují přístupy k různým informačním databázím, archivují nejen periodika a staré tisky, ale i zajímavé webové stránky.

Situace s archivy je odlišná a nepřehledná. Na jednu stranu nadále existují takové, kterým nevládne paměť počítače, ale samotný mozek archiváře. Těchto klasických archivů je většina. Úzkostlivě střeží dokumenty předpočítačové éry, jejich digitalizace je mravenčí prací, na kterou ke všemu ve velké míře ani nejsou peníze. Bohužel mimo to existují i instituce, které ačkoliv schraňují důležitou část paměti naší společnosti, žádný systematický archiv ani nevlastní. Často jsou to instituce zaměřené na tvorbu nebo uchování uměleckých děl. Příkladem k tomu je například oddělení fotografie v Moravské galerii v Brně.

Na stranu druhou vznikají fascinující internetové projekty, které se snaží vyřešit problém zálohování, třídění a zpětného vyhledávání, ale i vzájemného propojení dokumentů a informací. Pokusy z toho bádání mapuje sociální platforma konvergence. Shromažďuje nejen informace o vzniklých internetových media archivech, ale vytváří i komunikační prostor pro sdílení nových poznatků o jejich tvorbě a provozu.

Ačkoliv má konvergence skutečně zajímavý potenciál, zůstává jen okrajovým projektem mála jednotlivců z okruhu pražských uměleckých škol. Do liknavé paměti veřejnosti doposud nepronikla i přes to, že dokumentuje nejen umělecké ale i media archivy z oblastí přírodně vědeckého a humanitního poznání. Jako nevyjasněný, ale zároveň technicky připravený se jeví projekt brněnské fakulty výtvarných umění. Tato umělecká škola je v České republice ojedinelá díky svému napojení na Vysoké učení technické v Brně. Díky tomu poskytuje nejen umělecké, ale i technologické podklady pro vznik zajímavého internetového archivu. Snahy o

jeho založení hned po roce 1989 inicioval Woody Vasulka, brněnský rodák a slavný průkopník videoartu, který průběžně pracuje v Santa Fe na archivaci svých děl. Bohužel veškeré snahy o založení brněnského archivu doposud selhaly. Mohla bych nyní polemizovat o tom, proč v současné době pan Woody Vasulka raději spolupracuje s FAMU a proč tato škola sehnala dostatek financí alespoň na vznik video archivu, stejně tak jako AVU na Konvergenci. Co se tvorby media archivu týká, FaVu z nějakého důvodu neustále pokulhává za pražskými školami a sama sobě tak znemožňuje možnost zajímavého druhu propagace uměleckých prací i možnosti sofistikované spolupráce. V neposlední řadě se tak zajímavé studentské práce, ale i záznamy uměleckých akcí a festivalů z devadesátých let - všeobecně vzato cenný dokumentační materiál povaluje v jednotlivých ateliérech, nepřístupný studentům umění, natož pak odborné a široké veřejnosti.

To, jak se FaVu postaví k tomuto problému, spolu ovlivňuje nejen přítomnost, ale hlavně budoucnost současného umění. Media archivy jsou prostředky, které systematicky určují budoucí způsob uvažování o současné umělecké tvorbě. Jsou fascinujícím kulturním fenoménem, který pomáhá určovat a zpětně vyhledávat nové a hybridní umělecké kategorie, který nám z odstupu let pomůže pochopit co se vlastně dělo s uměním této doby. Zapomínání je charakteristické pro stáří a po stáří přichází smrt. Byla by škoda nechat zemřít důležitou část kulturní paměti, kterou současné umění bezpochyby je. Proto bychom na tvorbu media archivu měli nahlížet jako na všeobecně společensky důležitou a nikoliv okrajovou činnost.